

V GOSTEH PRI ROMUNIH

V februarski številki je nekaj svojih sodelavcev predstavila varšavska revija Nowy Wyras, tokrat imamo v gosteh romunski mesečnik STEAUA iz Cluja. Lektor na ljubljanski univerzi Richard Širbu je bil kar nekaj mesecev prizadeven posrednik med Steauo in Sodobnostjo in skupaj s Katjo Špurovo tudi prevajalec, hkrati pa je prevedel prozni in esejistični del izbora, ki ga je uredništvo Sodobnosti pripravilo za Steauo, medtem ko je vso poezijo za isto revijo prevedel mladi romunski pesnik iz Vršca Petru Cîrdu, ki že nekaj let prevaja slovensko poezijo v romunščino in jo tudi objavlja v najrazličnejših romunskih literarnih revijah in drugih publikacijah. Lani je eni romunskih založb ponudil (v svojem izboru in prevodu) reprezentativno antologijo slovenske sodobne lirike od Kosovela do danes.

Ur.

Romunska poezija danes

Aurel
Rău

Tudi romunska poezija ima pomemben delež v posameznih velikih dogajanjih na področju kulture, kot ga imajo vse evropske, pa tudi vse svetovne poezije. V tem kulturnem prostoru ne moremo mimo bleščečih dosežkov antike, ki so, polni jasnovidnosti in skrivnostnosti, prišli od Grkov in Rimljanov po različnih poteh do nas; mimo dosežkov v srednjem veku: renesanse, klasike, romantike in zahodne moderne; mimo širokega aforističnega, domišljjskega in pripovednega prostora Vzhoda in Daljnega vzhoda; mimo medsebojnega vplivanja številnih balkanskih folklornih elementov; in ne nazadnje ne moremo mimo karpatsko-donavskega topilnega lonca z njegovimi tisočletnimi spomeniki duhovne in materialne, samonikle pranaseljeniške civilizacije.

Zaradi takšne dediščine v svojem modernem razvoju in s sodobno podobo nikakor ni zgolj nekakšna tuja posebnost, kak kuriozum, in tudi ni brez lastnega zvena, ki se po vsej pravici odlikuje s samoniklim izrazom. In tako tudi je. Preučevanje evropske poezije v drugi polovici dvajsetega stoletja — kakorkoli poudarjamo njene pomembne, že prej omenjene dosežke — kaže močnejše zanimanje za vse bogastvo njene vsebine in oblike, ne glede na velikost narodov, bodisi da gre za skupine severnih ali osred-

njih in jugovzhodnih narodov; zaradi tega je bolj umestno orisati njen primerjalni, kontrapunktični in celotni obseg, kakor podajati njeno izredno omejeno poznavanje.

Po prvem vrhuncu: Eminescu v času okoli leta 1880, doživi drugega med vojnama nekje med leti 1920 do 1930 z izbranimi, tankočutnimi liričnimi glasovi pesnikov, kot so bili Tudor Arghezi, Lucian Blaga, G. Bacovia, Ion Barbu, z njimi pa romunska poezija prinaša svoj delež, enako kot skandinavske, jugoslovanske ali druge poezije vsebujejo enake raznolikosti v zvenu in barvah ter odseve kake osebnosti, hkrati etnične in splošne humane pripadnosti.

Na srečo danes meje niso več zidovi med pisatelji — bolj iskreno povedano niso več to za prave pisatelje. Posamezniki, revije, založbe, kritične in estetske šole najdejo laže kakor pred desetletji priložnosti za srečanja ali za normalno razširjanje književnih del s prevodi, to pa je že nekaj novega, gre za nov, pozitiven odnos, dasi je še dovolj prostora tudi za drugačne pobude in za širše odpiranje, ki lahko odigra koristno vlogo v boju proti škodljivemu in nezaželenemu provincializmu, ne glede na lesk plašča, s katerim se ogrinja.

Razumljivo je, da na nekaj straneh lahko le bežno in v drobcih pokažeš »obrazce stoletja«. Čim dalje se vzpenjamo, tem manj bo imen, a čar in stvaren okus literature sta si ohranila globine, samoniklost, oklepaje in primere — »kak filozof me zanima šele takrat, ko je sposoben dati vsaj en primer«, če sem prav razumel citat iz Nietzscheja, tako da bi nas brez dvoma zanimalo potovanje skozi desetletja vsaj z nekaterimi primeri.

Zgoščeno in prizadevno poglavje predstavlja oris poti, po katerih se je pred tremi desetletji, od prve svetovne vojne dalje posrečilo ne le utrditi položaj sodobnosti, pridobljene v boju s staromodnostjo ali vsaj patriarhalno mentaliteto, temveč tudi sprejeti in uveljaviti nove estetske, samonikle smeri, ujete z glavnimi evropskimi žarišči (nouveaux v apoliničnem pomenu) in v takšnem spajanju, ki bi ji vtisnilo posebno fiziognomijo in izredno ustvarjalnost. Simbolizem, bogato, plodno literarno gibanje, ki je trajalo (med drugimi tudi z deli Iona Minulesca in Emila Isaca) do leta 1915, je dal nekaj glasov avantgarde. Tristan Tzara, ki se je — preden je zagnal v Zürichu »bombo dada« — uveljavil v Simbolu in v Novi romunski reviji, ter Ion Vinea. Oba sta morala veliko precejati, po laforgovsko, z odkritjem Rimbauda in po seznanitvi z drugimi disidenti, preden je bilo slišati »la réaction provoquée par le dégoût de la révolt«. Uporni duh je doma nadaljeval postopno v konstruktivni skupini okoli revije *Sodobnost* (Contimporanul 1922—1932), kjer igra odločilno vlogo Vinea, nekdanji Tzarov bojni tovariš z barikad; prav tako v *Točki* (Punct — 1924—1925) in v *Integralu* (1925—1928); v jedru ali odmevu dadaistične revije *75 H. P.* (1924), ki ji je srce Ilarie Voronca; in v dveh nadrealističnih valih: 1928—1933 (skupina *Eden*, kjer je treba omeniti pesnike Saša Pana in Geo Bogza) in 1945—1947 (Gelu Naum, Virgil Teodorescu in drugi).

Vzporedno s to dejavnostjo, ki zastavlja vse preveč vprašanj in se manj odlikuje z resnim in plodnim ustvarjanjem, je pa nenehen kvas za vse avanture poetskega sloga, sta se krepko uveljavili dve drugi smeri in bosta dajali široko podporo popolnim uveljavitvam nekaterih posameznikov: ena z zahtevo po modernističnem programu, pospeševal pa jo je literarni krožek in revija *Vasovalec* (Sburatorul 1919—1922; 1926—1927) pod vodstvom Eugena Lovinesca, ki pomeni pomemben moment za izraz-

nost kritike in estetske smeri v literaturi. Druga smer je s posebnim podarkom na tradiciji, na etničnosti, njeno glavno glasilo pa je bila revija *Mišljenje* (Gîndirea — 1921—1944). Obe ambiciozno zastavljene ideologiji, ostro razmejeni, sta si izkopalni ponosno korito v zavesti časa, kot se tudi v obeh uresničujejo ustvarjalne usode, se pravi medsebojno prenikanje, odpadništva, avtonomni razvoj. Ta fenomen, skupen vsem, ki sprejemajo razvoj, je fenomen klasicizma in je hkrati romunska posebnost, izraz sinteze nekaterih pomembnih trenutkov v kulturi, kjer so nastali. Z drugimi besedami, moderni postajajo tradicionalisti, kot je omenil neki kritik (gre za Adriana Mania, ki je začel s pesmijo *Salomeea*, izmenjeval verze in prozo, dialoge, ter za Iona Pillata, ki se je izoblikoval v novatorskem okolju Pariza v letih okoli 1910) — tradicionalisti pa se modernizirajo (tu se lahko spominimo »vzpetine« V. Voiculesca od njegove naplavinke retorike in notranje nasladne pesmi do neizrazljivega).

Vsi štirje »veliki« s prvima črkama v abecedi, ki smo jih omenili v začetku, tudi po vojni nadaljujejo v različnih razsežnostih svoje ustvarjalno delo. Arghezi v svoji prvi pesniški zbirki — *tedaj mu je že 47 let* — kot kemik v laboratoriju ali kot urar v svoji delavnici kakor pod lupo ali pod veliko napetostjo zloga vse pomembne smeri lirizma od romantičnega upora do moderne fronde, od velikih vprašanj in metafizičnega nemira do branja v ludičnem stanju v krhki biti besed, v telesni in nebesni biti, ko iz »gnilobe in trohnobe« ustvarja »novo lepoto in nove vrednote«. Ko se je mudil v samostanu med psalterji in v Ženevi, kjer se je njegova senca prepletala s Calvinovo senco, je gnetel misel, da bi se lotil prenovitve pesniškega izražanja. Izpričal je, a ne iz skromnosti: »Moje literarno prizadevanje si je omejilo upe v to skromno obrt razbijanja besed, renčanja njihovega jedra in odvijanja, podobnega odvijanju niti senčnatega osata v njihovi notranjosti.« Pod besedo smo pri Argheziju prisiljeni razumeti Edinost, Celoto, preden je nastal svet, zemlja in nebo, zvezde in viharji. Bacovia pa kakor da je spal — koliko stoletij kasneje in na bregu katere vode? — ko opeva vodne prostore in spreminja stisko obstajanja: »Tedaj vztrepetam, zdi se mi, da nisem potegnil mostu z brega.« V njem vidimo sodobnika »z razbolelimi živci«, njegova trepetajoča senca »se poglablja v ljudska naselja« ali pa »leži v blatu kot žalostna prtljaga in naposled »planejo z njim v ujedljiv smeh« v mračnih sobanah »Poe in Baudelaire in Rollinat«. Čeprav je začel s simbolizmom, ga je občutno prerasel in se prebil do neke vrste ekspresionizma, ki sloni do neke meje na nenavadni metafori, in dosegel skrajno moč izraznosti natanko tam, kjer bi najmanj pričakovali, v navidezno siromašnem jeziku, ki mu kar najbolje služi, da vzdrži v govoru, s katerim razgalja razkroj in odtujenost osebnosti. Barbu, na nemških univerzah usposobljen matematik, duh, ki niha med mallarméjevskim hermetizmom in balkanizmom, ki ni samo dekorativen, »v trajni slavi«, je predstavljal svojo umetnost kot »vzporedno, bolj čisto igro«, »široko pesem (svilen šelest slanih morij«, »onkraj mode in časa«) si je zgradil idealne alpske samote s polarnim laponskim dekorom, kjer ima razsvetljena geometričnost svojo junaško pesem, soočenje dovoljenega in nedovoljenega. Kot izredna osebnost pesnik zagrizeno vstaja zoper deskriptivnost, dorečenost in količinskost, za čistost jezika do takrat veljavnih zadnjih mejá, do »prizmatičnega iskrenja«, zanikuje pa materialnost z abstraktnimi simboli, kjer so besede čiste ideje — platonске ideje. Lucian Blaga, avtor dramskih del in

študij o filozofiji kulture si prizadeva za sistem, za templje, od elementov, ki jih išče tudi v vseobsežnosti in v romunskih pramodelih, eden izmed štirih, nas tukaj prav tako zanima samo kot pesnik, čeprav bi bilo upravičeno tudi naše zanimanje zanj kot filozofa zaradi njegovega velikega pomena v romunskem duhovnem svetu in zaradi zgradbe njegovih intuicij in pojmov, ki rastejo iz pristnih pesnikovih območij. S sredstvi in tehniko, s katerimi deluje njegova umetnost, nima namena »zdrobiti«, temveč »povečati venec čudežev sveta«, razgrniti okoli stvari skrivnostno »avro«. Kot za druge tradicionaliste so tudi za tega modernega pesnika značilne anonimnosti kot nenehno mrmranje in brezčasovnost arhaičnih plasti v gospodujoči kozmični viziji, ki združuje. Določeno vlogo igra tudi stiliziranje v duhu bizantinske ikonografije. Izreden poznavalec tuje poezije, ki jo je prevajal, zlasti nemško, so njene ekspresionistične hiperbole izredno značilne zanj, saj veruje, da se »brez mitičnega mišljenja na žalost ali na srečo ne rodi nobena poezija.

Ti štirje glavni mojstri nas ne samo zaradi neizbrisnega statusa, temveč tudi zaradi dolgega življenja vodijo do sodobnega liričnega pojava, ki bi si ga lahko zamislil ustvarjenega kot produkt nekako drugih treh desetletij. Vojna je s svojo linijo bodoče žice pretrgala razvoj ikonoklastov novih generacij, kakor je tudi zaznamovala z angažiranjem v etosu in politiki problematiko, recimo ji »v sebi« prejšnjo umetniško pismenost. Prav tako je dal liriki preblisk ironije, smešnega, realističnega, »krčmarskega«, preden jo je začasno prepustil popolnemu pomanjkanju globinskih čistin, ki so mu bile srečne soigravke. Kot vemo, je za vročo vojno prišla hladna vojna, to pa je bil čas, ko je v vzhodnih državah delno zanimanje za kurz zahodnih vrednot dopolnjevala zmeda, ko je novinarstvo zamenjalo estetsko s celo vrsto odbitkov in krivic, poezija pa je iz tega izšla žejna višin in z novo pozitivitvijo, z večjim socialnim in intelektualnim prestižem. Ko so medvojni pesniki nekaj časa trpeli, so proti pričakovanju pridobili z vrzeljo ali, kot bi rekel občutljivi Bacovia, »v zgodovinski praznoti«, ki se je bila pojavila, vse pesniške zavesti so se znašle zedinjene na isti barikadi: v kar se da širokem odpiranju, zunaj vsakršnega zaznavanja, ki bi utegnilo odtujiti liriko od njene bistvene narave. Bili so trije prilivi tega nenavadnega hkratnega dogajanja, zasnovani v dokončni podobi okoli desetletja 1960—70. Pisatelji, ki so dodali končno poglavje ali novo, pomembno razsežnost svojemu življenjskemu poskusu; pisatelji, ki so sunili v letu zaustavljeno puščico ali pa poskusili popraviti njeno napačno pot; naposled — mladi pisatelji — zapisi po lastnih orbitah drugih in drugih izjemnih ali pomembnih glasov. Včasih je navzočnost posmrtna, tak je primer *Zadnji Shakespearjevi imaginarni soneti V. Voiculesca* ali edina zbirka pesmi Iona Vinea, ki jih je bil zaupal v tisk. V primerih brez posebnega dramatizma, kot je bil primer Al. Philippida, romantika klasične razsežnosti, ko se je vrnil od prevodne poezije k originalni z *Dialogom v Babilonu* — vse to je le naraven razvoj. Igralec Emil Botta združuje v svojih zadnjih letih nenehoma pesniško fantastičnost in epos, očiščen konkretnosti v privzdignjeni slovesnosti in izmenjuje duševna stanja pod igro mask. Eugen Jebeleanu, ki je pred vojno začel pisati kot hermetik, je po retoričnem odmoru spet našel pot drhtečega osebnega navdiha in se mu je posrečilo v resnobnem, vprašujočem premišljevanju spreobrniti zanimanje za okolnost z zbirkama *Elegija za pokošeno travo* in *Hanibal*. V tem resnem ali nepristranskem soočanju s problemi dežele, ko se zatekajo v alegorizem prividov in je liriki vrnil krila, se

uveljavlja z mladostno svežino tudi Geo Bogza z zbirko pesmi *Čuvaj na svetilniku*. Zadnji nadrealisti se gibljejo na dovolj zanesljivem poprišču, ko se jim je posrečilo utrditi mere avtomatskega nareka, svobodno sintakso, in spremeniti v dobro pomanjkanje barvitosti besedišča stiliziranih meščanov. Geo Dumitrescu (r. 1921) si je po *Svobodi streljati s puško*, svojevrstni pesniški zbirki, kjer zasmehuje luno na pločnikih Bukarešte, ko zamenjuje dva leja, kolikor mora plačati starcu za en sam indiskreten pogled skozi daljnogled, po obdobju suše pridobil novo »zanesljivost« v splošni, pa tudi neuravnovešeni poetiki z nekaterimi zbirkami, kot na primer *Pes ob mostu*.

Tradicionalna poezija nadaljuje s še veliko zalogo silovitosti s socialnim poslanstvom. Iz njenega razvoja je treba omeniti trenutek visoke napeitosti in čustvenosti Octaviana Goga (1881—1938), neposnemljivega *poeta vates* iz Transilvanije, z nadihom starih cerkvenih knjig in stare govornice. Neposredno po vojni si je potrdila vrelce vitalnosti in bojevitosti po ženski vibraciji Magde Isanos in še bolj po uporniških, otožnih ali mesijanskih verzih Mihaia Beniua (r. 1907) in si je pred kratkim utrdila dve zanimivi točki v svečanem pesnjenju Ioana Alexandra z njegovimi veličastnimi himnami, ki jih posveča različnim pokrajinam dežele, ter v patetični agori Adriana Păunescu, pesnika z nejasnostjo tematike in presenetljive govornice, ki pogosto poveljuje odgovornost.

Raznolikost oblik in poetične zgradbe, pomembne danes, so pognale korenine že v šestdesetih letih. Prizadevanja po obnovi vseh lirskih planov so simbolno povezana s trenutnim bliskom izrednega daru Niculaja Labișa, gradilnega pesnika, ki postavlja novo problematiko (ena sama zbirka za živa: *Prve ljubezni*, ena posmrtna: *Boj z inercijo*) in prebliski revije in literarne skupine nekomformistične *Zvezde*, ki je redno izhajala v Transilvaniji v Klužu, prizadevaje si za modernim in za emancipacijo umetnega. Glavni govornik te skupine je bil pesnik A. E. Bakonsky, tedaj glavni urednik revije, modernist z bistvenimi liričnimi sposobnostmi, ki je prešel od razmišljajoče obrednosti v slovesno igro mask lastnega jaza in vizijo grozljivega in absurdnega prizora (pesniška zbirka *Trupla v praznem* 1970). Žal se obe življenji prezgodaj in tragično končata — Bakonsky umre v potresu 1977 v cvetu mladosti in življenjskih moči, prozaist in eseist; Labiș pa star šele enainvajset let.

Ko je stopil v areno neki drug pesnik iz vojne dobe, zastopnik estetike »grdega« in avtor zbirke *Črne pesmi* — Ion Caraion, in so se uveljavili tudi pripadniki transilvanske skupine Literarni krožek, ki se odlikujejo z baladno in idejno pesnitvijo po načinu uglednih pesnikov Stefana Georgeja in Valéryja in je ves čas navzoča v liriki Stefana Augustina Doinașa v »presenetljivih« začetkih za kritiko ugodnega spodbujanja ter prizadevanja, da bi ostali na utrjenem položaju, polnijo s koloritom literarno življenje, ki ni brez pretresov. Močno se odlikuje Nichita Stănescu (r. 1933), včasih s konstrukcijo abstraktnih reliefov (z anteno k zvezdi Iona Barba, ki smo ga že omenili), ostaja ves čas v intimnem bistvu poezije in si prizadeva v rilkejevski atrakciji z zbirko *11 elegij* proti nebu absolutnih razpoložljivosti, v katere se vpisuje jaz — po intuiciji mladega kritika — enako kot izvir in kot ogledalo. Zdavnaj že je postal navzoč in priljubljen Marin Sorescu (r. 1936), ki uživa sloves demistifikatorja, s svojim pogovornim slogom nasprotnik metafore, uporablja tehniko besedne igre in parodije, groteske in šale, iz

gledališča dela poezijo in iz poezije gledališče. V kraljestvu ponižanja in banalnosti ali, kot so govorili, »pravljичne vsakdanjosti«, »hotene zmede med pristnostjo in genialnostjo« piše Petre Stoica (r. 1931) ljubko »o vrednosti šivanke . . . »o veličastnosti listov kodrastega zelja . . . »o samo navidezno mrtvih stvarih.« Spočetka kot svečenik sanjskega sveta, a z neverjetnim odvijanjem hoče biti Leonid Dimov (r. 1926) v zadnjem času »magister učenega in smešnega besednjaka«, a ostane arhitekt čudežev. Vasile Niculescu (r. 1929) in Ion Horea (r. 1938), prvi prefinjen v krhki melodičnosti, drugi premišljen deželan — oba pa dajeta pomenu organske rasti kakega dela, ki si je napravilo za zaveznika čas, nalezljivo oporo. Pesnice, kakršni sta Ana Blandiana in Ileana Mălăncioia, z uspehom združujejo eros in čutnost, pogosto vznemirjenost pred neprenikljivim obstojem.

Pri mladih, kot je Dorin Tudoran, pri katerem prevladuje knjižni jezik, in kot je Mircea Dinescu, podobar, ekstrovertiran, upornega duha, pa tudi v primeru nekaterih pojavov v zadnjem času postane atrakcija avantgarde znova dejavna. Z elegantnim lepopisjem estetiki, torej sintetiki, previdni pred skrajnostmi zbujajo pozornost druge skupine mladih, ki se zbirajo okoli študentske revije *Echinox*. Po isti poti vseh možnosti je domiselna razposajenost, strašno besedičenje, prozaizem, mitologiziranje zgodovine, hladni tehniki, vizije krhke miline, burke, rapsodično ponašanje — vse to je utelešenje nekaterih fiziognomij, ki nastajajo.

Bolj številne pa so nianse, tendence in stili poezije, ki je na pohodu. Po mnenju številnih kritikov so uveljavitve osmega desetletja položile na resno tehtanje obrise sedmega desetletja. Tu lahko omenimo avtorje z več zbirkami: Mircea Ivanescu, Emil Brumaru, Cesar Ivanescu, Mihai Ursachi, Sorin Mărculescu, Florin Mugur, Mircea Cioban, pa še drugi.

Moralno padli jaz, humor kot odrekanje ali zaveznik ditiramba, domišljija, ki jo cenzurira jasnovidnost, realnost kot fiktivno okolje ali svet kakor pri Francisu Jammesu in čutnost »kuhinje«, eksotično razkošje, vrnitev k Erosu Tanatosu in v praznoto čustev, menjava strogosti oblike in mračnost vsebine, čistost, utopija, preroštvo, poltoni in silovitost — vse to lahko najdemo v medsebojnih povezavah in nalezljivostih, ki dajejo duhovno napetost radodarne privlačnosti (teatralnosti), na neki način privlačno kot nečisti svet romana. Resnično: Življenje, obstoj, žeja po komuniciranju; in razmejitev pred čisto izpovedjo in pred vsemi drugimi načini, ki bi liriko razumeli drugače kot lastno resničnost zase — kar je tudi dokaz nepokvarljivosti značilnih znamenj človeškega.

Nemara bi po razdrobljenosti, do katere je prispel moj izlet, še prenesli nekaj mirnih besed, da bi laže zadihali. Na podlagi učenja latinske kulture, aleksandrinške, novogrške, ruske, nato nemške in francoske klasike in romantike, odvisno od naključja življenjepisov prvih učiteljev retorike v romunskih kraljestvih, ko smo hkrati čutili tudi vplive »ljudske zabavne pesmi«, je v prvi polovici 19. st. romunska umetna pesem začela stopati z dokaj zanesljivimi koraki, sposobna nadlegovati ali navdušiti. Nato so dvignli težak kamen z izvira neizmerljivih globin in podzemeljskih razvejanosti: ljudska poezija. Zavela je sapa gozdnih piščalk in stihij in iz vsega, kar pomeni široko življenje, raznoliko in raznovrstno — zapihala skozi vse te zgradbe. Skozi melos, ki je na prvi pogled enakomeren, v enakih kadencah in metriki z izrazi, zglajenimi v tisočletjih, se razlega po salonih, bibliotekah in po mrzlih mansardah literata odkritje dostopa k vsem velikim funkcijam in

registrom pesmi, bodisi da je: Spoznanje, Razpravljanje, Motrenje, Izpodbijanje, Razmišljanje, Usoda, Ljubezen, Ustvarjanje ali Smrt. Obstaja mojstrovina *Miorica*, kjer je razsežnosti tragičnega dodana še kozmična razsežnost. Obstaja mit, ki je prišel iz preteklosti in nas spremlja v prihodnost, mit žrtve zidanja — balada *Samostan Argeș*. Sklepajo zarote, rojijo, šumijo številni drobci obnašanj, včasih do solze zgoščene *dojne* in druge folklorne vrste odpirajo druge vodnjake bitja: čaranje, koledovanje, objokovanje, preklinjanje, vpitje, otroške igre, pregovori itd. Vse te pulzacije so še plodne zaradi potrebe večnega vračanja k trajnim osnovam, ko obstaja nevarnost, da bo obzorje postalo preveč vsakdanje ali zasičeno z neposrednim trenutkom. Vse te pulzacije so zanimivo ponovno obrnjene k območjem v prid različnih sodobnih predmetov s študijami Mircea Eliade o zgodovini mitov.

Naposled je v začetku dvajsetega stoletja razvezan meh vetrov, zблиžanje z obnovitvami vseh literatur, ki jih ne more več zvezati noben tuj, še tako zvit načrt, in v njihovem pišu smo se spet znašli vsi: vzhodni in zahodni, severni in južni, saj moramo v skrajnem primeru braniti iste vrednote. Glede na to, koliko vsakdo izmed nas vlaga Resnice, Lepote, Dobrote, smo soudeleženi v Zgodovini v njeni gradilni smeri. »Če bi mogli,« kot je vzklilnil Lucian Blaga, »gledati z jezeri!« Prav je, da se vsi opogumimo z njim:

»Glej, Sancho, sreča je z nama
na poti skozi kamnito deželo!
Noč je topla kot ognjišče razgorelo
in razpotja huda so za nama.«

Aurel Șorobetea

POLDAN Konj se pase na grobišču
prve svetovne vojne
in druge svetovne vojne.
Varuje se sonca,
se drgne ob slive
in zlagoma stopa
čez prvo svetovno vojno
in drugo svetovno vojno.
Pač, kamen je zbrušen,
napisi jecljajo;
ah, v teh vojaki
ni nobene resnobe!
Gledajo preko ograj
za ženskami,
v civilni vrvež;
o nebo, kako se jim smeje
bela deklica
izpod breze!